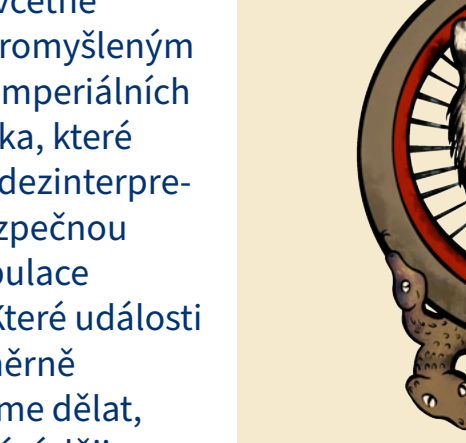

Zostření mezinárodní situace na začátku osmdesátých let 20. století vedlo k nové eskalaci studené války, která se odrazila na tvrdosti režimu komunistického režimu vůči Chartě 77 a undergroundu. Zatímco předchozí dekáda (1974–1980) znamenala pro underground jeho vrcholnou, integrační fázi, období první poloviny osmdesátých let naopak jeho dezintegraci. Postupně se ovšem vytvářela lokální ohniska a provozovala se vlastní kultura, nezávislá na oficiálních strukturách. Nadto vznikala nová subkultura mladé generace, punkové hnutí, záhy tvrdě pronásledované komunistickým režimem. Texty do již pátého sborníku věnovaného undergroundu přispěli vedle editora Ladislava Kudrna například František Stárek Petr Blüml, Martin Valenta, Jan Cholný, Zdeněk R. Nešpor, Barbura Bopková, Petra Veselá nebo Petr Blüml.

<https://www.ustrcr.cz/publikace/underground-v-letech-1981-1986/>

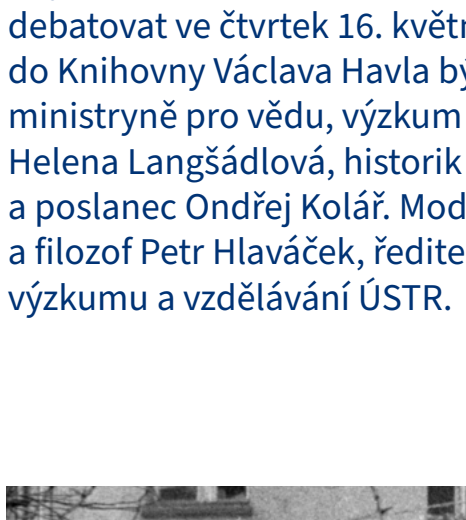
ZÁPAD MUSÍ BÝT ZNIČEN

Západ musí být zničen

Zakázaná výstava 77

Skrytá církev a tajná svěcení

Vážený přítelé,

Úvodní slovo našeho pravidelného newsletteru zpravidla věnuji představení obsahu vydání. Dnes bych však rád učinil výjimku, neboť poslední dubnová sobota přinesla smutnou zprávu. Zemřel historik Robert Kvaček. Pána profesora jsem znal. Měl jsem to štěstí být ve druhé polovině 90. let 20. století jedním ze studentů, kteří se zúčastnili výuky pana profesora. Byl to nepřekonatelný rétor. Během jeho přednášek byste slyšeli upadnout špendlík na zem. Všichni jsme se zatajeným dechem naslouchali výkladu našich moderních dějin. Nikdy nezapomenu na přednášku věnovanou mnichovské krizi v roce 1938. Pan profesor Kvaček vznesl věčnou otázku: „Měli jsme se tehdy bránit?“ Napjatě jsme očekávali odpověď, která byla pro pana profesora příznačná: „To, zda jsme se měli bránit, to si musíte rozhodnout každý sám za sebe.“

Jak byste se rozhodovali vy? Váhali byste?

Pokud ano, pak přijměte naše pozvání na besedu nad knihou „Západ musí být zničen“ historika Jana Horníka. Tématem moderované debaty se zajímavými hosty je otázka nabývající stále více na síle: Rusko a jeho další mocenské plány. Co bude dál?

Skutečně ožívá Duginova Čtvrtá teorie?

Acce se koná v prostorách Knihovny Václava Havla v pondělí 3. června od 19 hodin a v diskusi vystoupí politický geograf Michael Romancov s diplomatem a bezpečnostním analytikem Tomášem Pojarem.

Neváhejte. Přijďte.

Ladislav Kudrna, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů

Historie jako zbraň?

Moderní české a evropské dějiny, zejména pak reflexe totalitních a autoritářských režimů 20. století, jsou předmětem plurálního bádání. Zároveň Západ včetně České republiky aktuálně čelí promyšleným útokům ze strany genocidních imperiálních mocností, na prvním místě Ruska, které prostřednictvím propagandy a dezinterpretací zneužívá historii jako nebezpečnou zbraň. Jak funguje ruská manipulace s dějinami a co je jejím cílem? Které události českých dějin jsou Ruskem záměrně instrumentalizovány? Co můžeme dělat, aby společnost byla vůči falšování dějin odolná? Pomůže občanské vzdělávání? Jaká je odpovědnost intelektuálních a politických elit? O tom, jak dezinterpretace moderních dějin oslabují společnost, přijdou v rámci cyklu Křivka ÚSTR debatovat ve čtvrtek 16. května od 19 hodin do Knihovny Václava Havla bývalá ministryně pro vědu, inovace a inovace Helena Langšádlová, historik Petr Placák a filosof Petr Hlaváček, ředitel Odboru výzkumu a vzdělávání ÚSTR.

<https://www.ustrcr.cz/akce/16-5-cirkus-ustr-iii-diskuze/>

debata

HISTORIE JAKO ZBRANĚ?
JAK DEZINTERPRETOVAT MODERNÍ DĚJINY OSLABUJÍ SPOLEČNOST

DISKUSNÍ VEČER Z CYKLU CÍRKEV A TAJNÁ SVĚCENÍ
16. KVĚTEN 2024, 19:00 – 21:00
KNIHOVNA VÁCLAVA HAVLA, OSTROVSKÁ 13, TROJA PRAHA 1

konference

<https://www.ustrcr.cz/akce/29-30-5-ceskoslovensko-v-letech-1945-1948-konference/>

Československo v letech 1945–48

Tradiční odborná konference konaná ve spolupráci Ústavu pro studium totalitních režimů, Jihočeského ústavu v Českých Budějovicích a SOA Třebíč se letos tematicky zaměří na tzv. „krátké časové období s dlouhými následky“. Velké globální změny a nové politické rozvrstvení na mapě světa nemohlo nést vliv i na nové uspořádání politických, společenských, hospodářských a kulturních procesů v Československu. Poslední rok války a několik málo let následující určily vývoj naší republiky na dlouhá desetiletí. S tematicky pestrou škálou problémů a témat, které se v onom „tříletí“ odehrály, vystoupí na letošní konferenci více než 30 účastníků. Akce proběhne 29. a 30. května 2024 v Českých Budějovicích v budově SOKA v Rudolfově 40.

K undergroundu patří nejen věda, ale i život

Na pulty knihovnictví se v těchto dnech dostává kolektivní monografie Underground v letech 1981–1986. Jejím editorem, který kromě vlastní studie přispěl i dalšími texty, je Ladislav Kudrna, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů. Třebaže původním tématem rozhovoru měl být právě underground a nová monografie, prakticky nebylo možné se vyhnout tématu vysoce aktuálnímu, a to přetřetávání sídla Ústavu pro studium totalitních režimů do nových prostor v centru Prahy...

rozhovor

<https://www.ustrcr.cz/k-undergroundu-patri-nejen-veda-ale-i-zivot/>

25 let od úmrtí Václava Bendy

Začátkem června uplyne již 25 let od předčasné smrti významného představitele českého křesťanského disentu, politika a v neposlední řadě i vysokého státního úředníka Václava Bendy. Původem matematik a kybernetik byl aktivním členem Charty 77 a Výboru na ochranu nespravedlivě stíhaných, za což byl za komunistického režimu čtyři roky vězněn. Po listopadu 1989 založil Křesťanskodemokratické hnutí, po jeho splnutí s ODS pak působil v parlamentu za tuto stranu. Veřejnosti byl znám i jako první ředitel Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu. Významně se zasadil o zahájení procesu, pro nějž se ustálilo označení „vyrovnání se s komunismem“ a Ústav pro studium totalitních režimů jej připomíná každoročně udělováním Cen Václava Bendy.

<https://www.ustrcr.cz/kalendar-vyroci/cerven/2-cervna/>

Západ musí být zničen

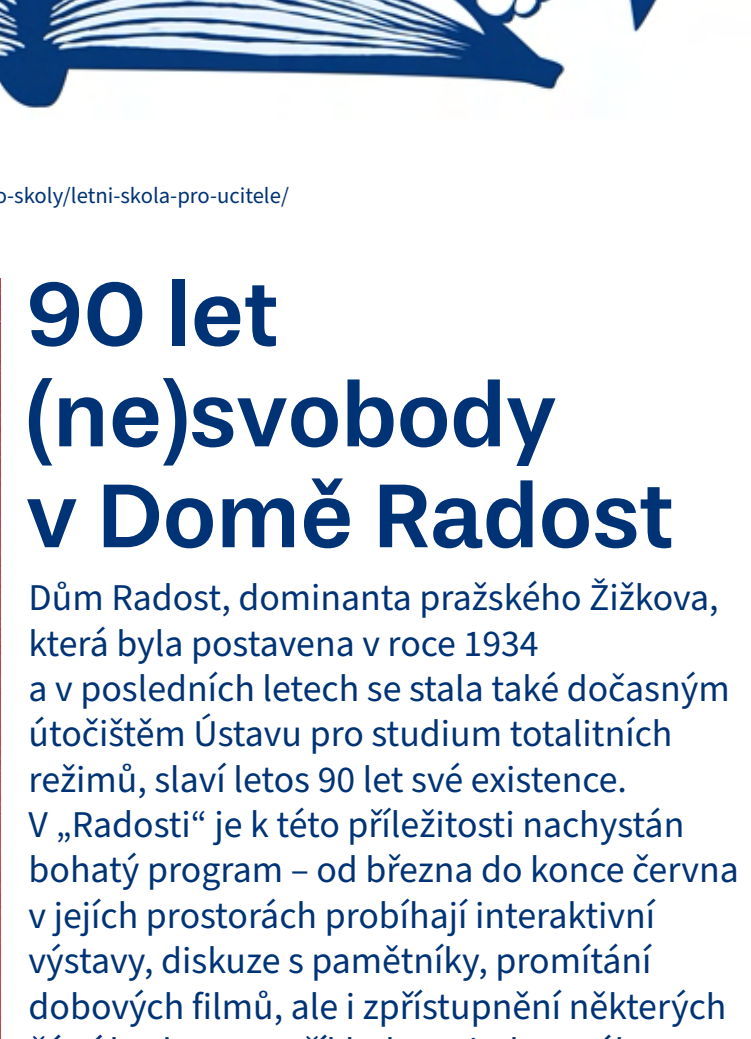
ZÁPAD MUSÍ BÝT ZNIČEN
Jan Horník
Putin naplňuje Duginovy mesianistické vize

knih

Před 30 lety začal Alexandr Dugin propagovat obnovu eurasijského impéria. Tehdy se jeho ideje ze zdály okrajové. V éře vlády Vladimíra Putina, kterého Dugin považuje za klíčovou postavu světových dějin, už není radno Duginovy teorie přehlížet. Duginovy vize se naplňují rychleji, než bychom si přáli. Nejnebezpečnější představuje cíl zničit Západ vedený Spojenými státy. Blížíme se ke třetí světové válce? Jan Horník představí Duginovu Čtvrtou politickou teorii a s hosty bude diskutovat o jejím možném vlivu v ruské a české politice v pondělí 3. 6. 2024 od 19 hodin v Knihovně Václava Havla.

Zakázaná výstava 77

Chtěli tvořit, o sobě a světě, ve kterém žili, o stavu věcí, se kterým nebyli spokojeni. Tvořili živou kulturu, žili živou kulturu a sami byli živou kulturou. Psal se ale rok 1977, takže společná výstava studentů Střední umělecko-průmyslové školy v Košicích měla jen krátké trvání. Na základě udání byla výstava po 24 hodinách uzavřena a zabezpečena příslušníky košické Státní bezpečnosti. Udělání, jež následovaly, se výrazně propály do životních osudů všech zúčastněných protagonistů... Kniha Zakázaná výstava 77 autorů Daniela Pastirčáka a Rudolfa Prekopa přibližuje dobu, kterou si už neopřeme znovu zažít, dnešní generaci svěžíh způsobem, množstvím doprovodných fotografií, dokumentů a vzpomínek.

knih

<https://www.ustrcr.cz/publikace/pripravujeme-zakazana-vystava-77/>

SKRYTÁ CÍRKEV A TAJNÁ SVĚCENÍ

EVA VYRNÁLOVÁ
SKRYTÁ CÍRKEV A TAJNÁ SVĚCENÍ
Analýza situace v Československu v letech 1948–1989 podléham kanonického práva

knih

Skrytá církev a tajná svěcení

Kniha se věnuje pronásledování katolické církve komunistickým režimem v Československu a jedné ze vzniklých forem reakcí na tuto situaci. Analýze mimořádné pravomoci, které poskytl Apoštolský stolec místní církvi, ale jež se brzy projevil jako málo přízvisobené konkrétní situaci v Československu. Dále zkoumá a srovnává všechny druhy tajně udělovaných svěcení – těch uskutečněných i těch udělovaných českým a slovenským kandidátům v zahraničí. Všímá si svěcení, která byla po roce 1989 Kongregací pro nauku víry uznána za platná, i svěcení, jejichž platnost byla zpochybněna. Kniha Evy Vyrňalové vydává Ústav pro studium totalitních režimů spolu s Nakladatelstvím Centrum pro studium demokracie a kultury.

Letní škola pro učitele

Každoroční vzdělávací kurz pro učitele základních a středních škol se letos uskuteční 29. srpna 2024 a bude se věnovat tématu protikomunistického odporu a odporu. Zaměří se především na protikomunistický rezistenci od konce 40. do konce 50. let dvacátého století. Toto téma stále vyvolává nejen odborné dilemata, ale také otevřel řadu výzkumných otázek: Je protikomunistický odpor jednotnou kategorií? Jak se liší řadu jeho historické podoby od jeho právní definice? Jaké přístupy lze uplatnit při jeho zkoumání? Jak o něm vyučovat? Letní škola, kterou pořádá ÚSTR s Muzeem paměti XX. století a Muzeem Policie České republiky, bude tyto otázky tematizovat ve čtyřech blocích, jež se zaměří na otázky různorodosti a definice tohoto fenoménu, jeho výzkumu i výuky o něm. Součástí programu bude projekce dokumentárního filmu z roku 2023 Útek do Berlína.

vzdělávání

<https://www.ustrcr.cz/pro-skoly/letni-skola-pro-ucitele/>

90 let (ne)slobody v Domě RADOST

5.3.-26.6. 2024
10denní výstava od 9 hod.

výstava

90 let (ne)slobody v Domě RADOST

Dům Radost, dominanta pražského Žižkova, která byla postavena v roce 1934 a v posledních letech se stala také dočasným útočištěm Ústavu pro studium totalitních režimů, slaví letos 90 let své existence. V „Radosti“ je k této příležitosti nachystán bohatý program – od března do konce června v jejích prostorách probíhají interaktivní výstavy, diskuse s pamětníky, promítání dobových filmů, ale i zpřístupnění některých částí budovy, například protiraketového krytu. Program je určen široké i odborné veřejnosti, vstup je volný a z velké části se na něm podílí také ÚSTR.

(Ne)vyrovnání s komunistickou minulostí

V letošním roce uplyne už 35 let od pádu komunistických režimů v Evropě. Ve většině států proběhlo předání moci nekrvavě, čímž vytvořilo zcela novou geopolitickou situaci a způsobilo zásadní změny v evropském i světovém uspořádání. Neblahé dědictví totalitních systémů a komunistické minulosti ale nadále zasahuje ve větší nebo menší míře do fungování mladých demokratických států. Ústav pro studium totalitních režimů připravuje na listopad k 35. výročí pádu komunistického režimu mezinárodní vědeckou konferenci. Autoři, kteří by chtěli na konferenci vystoupit, mají možnost zasílat abstrakty svých navrhovaných příspěvků. Pozor, datum uzávěrky, správně je do 1. července 2024.

konference

Rok 1989 očima StB

Unikátní seriál o roce 1989. Zprávy, analýza i jakýsi monitoring veřejného mínění od zpravodajských služeb představovaly pro stranické i státní funkcionáře v Československu důležitý zdroj informací o potenciálních nebezpečích ve společnosti. Hlavní zdroj informací o situaci v Československu přicházel ze Státní bezpečnosti. Od počátku roku 1989 byly každodenně zpracovávány tzv. denní informace, shrnující nejdůležitější události ze státobezpečnostního hlediska. Seriál v tomto směru pokrácující dílem o zabezpečení prvomájových oslav tak, aby se nezměnily v protirežimní demonstrace, nebo o dalším, tentokrát neúspěšném únosu letadla z ruzyňského letiště. Všechny dosud zveřejněné díly nyní najdete na jednom místě.

<https://www.ustrcr.cz/rok-1989-ocima-stati-bespecnosti/>

Memorandum o spolupráci

Ve čtvrtek 25. dubna bylo v Galerii Smečky slavnostně podepsáno Memorandum o Spolupráci Ústavu pro studium totalitních režimů a Nadačním fondem Galerie Smečky. Obě organizace hodlají blíže spolupracovat v rámci podpory edukativních programů tematických výstav či vzdělávacích aktivit s přímou účastí ÚSTR. Daných cílů hodlají dosáhnout například prostřednictvím vzájemné výměny informací, proaktivní komunikací a identifikací příležitostí ke spolupráci, reciprocitou, koordinací vzdělávacích aktivit a v neposlední řadě pak také sdílením know-how či zkušeností a příkladů dobré praxe.

<https://www.ustrcr.cz/ustr-usazeel-memorandum-o-spolupraci-v-galerii-smecky/>

Ohlédnutí...

Instalovali jsme tabulky Poslední adresy

Ve dvou pražských městských částech se v pátek 19. 4. uskutečnila pietní akce s názvem Poslední adresa, připomínající osudy dvou osobností, které se v první polovině minulého století neváhaly postavit proti postupně sílící totalitě, a byly za to pak tvrdě potrestány. Jaroslav Klábík (1907–1952) se aktivně zapojil do protikomunistického odboje, naproti tomu Zdeněk Sínělář se politicky angažoval v Československé straně národní socialistické. První zeměněl ve vazbě, druhý ve vězení. Jejich tabulky byly umístěny v Praze 6 a 4.

<https://www.ustrcr.cz/na-dvou-mistech-jeme-pripraveme-dve-obeti-komunistickyh-repres/>

Vzdělávací EduFilm přilákal mnoho studentů

Ve spolupráci s 3Kino proběhla úvodní část originálního vzdělávacího cyklu 3Kino EduFilm pro studenty středních a žáky 2. stupně základních škol, který propojuje audiovizuální zážitek s vlastní zkušeností mladých diváků a otevřenou diskuzi. Organizace oddělení občanského vzdělávání a v diskusi vystoupil například badatel Petr Placák.

<https://www.ustrcr.cz/v-praze-odstartoval-prvni-projekt-vzdelavaci-projekt-edufilm/>

Kontakty

Adresa: Ústav pro studium totalitních režimů, nám. Winston Churchilla 1800/2, 130 00 Praha 3

Sledujte nás

Připravilo: Oddělení komunikace ÚSTR, odpovědný redaktor: Martin Vacek
Autoři kreseb a fotografií: Karel Cudlín, Michaela Váchová, Jakub Safránek, Adéla Vacková, Wikipedia.org, Andrea Seelich, Jan Procházka, Martin Vacek a archiv ÚSTR
Grafika a zlom: Michaela Váchová